

Turvallisuus hajasijoitetun asumisen tukityössä – kokemuksia ja käytäntöjä

Jari-Juhani Helakorpi

HR-asiantuntija, työsuojelupäällikkö

3.11.2022

Sininauhasäätiö-konserni

– avain kotiin ja tukeen

- Sininauhasäätiö-konserni on arvopohjainen asunnottomuuden ja päihdetyön asiantuntija.
- Konsernin muodostavat vuonna 1957 perustettu yleishyödyllinen säätiö sekä asumis- ja päihdepalveluita tuottava Sininauha Oy.
- Tarjoamme asiakkaillemme avaimen kotiin ja tukeen.
- Sininauhasäätiö-konserni omistaa tai välivuokraa yli 700 kotia.
- Konsernissa 200 alansa ykkösammattilaista, usealla paikkakunnalla: pääkaupunkiseudulla, sen kehyskunnissa ja Turun alueella.
- Vaikutamme aktiivisesti sekä ruohonjuuritasolla että yhteiskunnassa.
- Olemme Sininauhaliiton jäsenjärjestö, ja meillä on Yhteiskunnallinen yritys -merkki.

Turvallisuus alkaa omasta ajattelusta

- Lainsäädäntö luo perusteet turvallisuudelle, mutta viime kädessä turvallisuuskulttuuri luodaan yhdessä.
- Kaikki toimijat ovat osaltaan vastuussa siitä, että työtä voidaan tehdä turvallisesti kenenkään terveyttä ja hyvinvointia vaarantamatta.
- Kaikkia riskitekijöitä ei voida poistaa, mutta niiden todennäköisyyttä voidaan vähentää ennakoimalla ja varautumalla.

Työturvallisuuslaki, keskeisin työturvallisuuden vähimmäistasoa määrittelevä laki.

- 8 § Työnantajan yleinen huolehtimisvelvoite
- 10 § Työn vaarojen selvittäminen ja arviointi
- 14 § Työntekijälle annettava opetus ja ohjaus ([perehdytys](#), [lue ja perehdy ohjeisiin](#))
- 19 § Vikojen ja puutteellisuuksien poistaminen ja niistä ilmoittaminen ([poikkeamailmoitus](#))
 - Työntekijän on viipymättä ilmoitettava työolosuhteissa, työmenetelmissä tai muissa laitteissa havaitsemistaan vioista ja puutteellisuuksista, jotka voivat aiheuttaa haittaa tai vaaraa työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle. Työntekijän on kokemuksensa, saamansa opetuksen ja ohjauksen sekä ammattitaitonsa mukaisesti ja mahdollisuuksiensa mukaan poistettava havaitsemansa ilmeistä vaaraa aiheuttavat viat ja puutteellisuudet.
- 27 § Väkivallan uhka ([menettelytapaohjeet](#))
 - Väkivallan uhka ja väkivaltatilanteet ehkäistään mahdollisuuksien mukaan ennakolta. Työpaikalla on oltava väkivallan torjumiseen tai rajoittamiseen tarvittavat asianmukaiset turvallisuusjärjestelyt tai -laitteet sekä mahdollisuus avun hylttämiseen.

Työn riskien arviointi arjessa

"Eihän meillä
koskaan..."

Tyypillisesti aliarvioidaan

- tuttuja töitä ja tilanteita
- toistuvia asioita, kuten korkealla työskentelyä
- asioita, joihin voidaan itse vaikuttaa
- asioita, joihin ryhdytään vapaaehtoisesti
- asioita, joista on itselle hyötyä
- asioita ja tilanteita, joita työkaverit eivät näytä pitävän vaarallisina
- asioita, jotka kuvitellaan osattavan.

Yliarvioituja ovat puolestaan

- ainutkertaaiset tai harvinaiset tapahtumat
- seurauksiltaan suuret tapahtumat
- pelottavat/abstraktit asiat
- asiat tai työt, joihin on käsketty mukaan
- asiat, joista ei nähdä mitään hyötyjä
- asiat, joista on helppo tuottaa mieleen esimerkkejä, kuten omakohtaiset tapaturmat
- asiat ja tilanteet, joiden vaarallisuutta työkaverit korostavat.

Sanallinen uhkailu,
kohtaamisessa tai
puhelimessa

Kaatumiset,
liukastumiset

Liikenne,
peltikolarit

Häirintä,
Seksuaalinen
häirintä

Yksin työskentely,
Väkivallalla uhkailu,
vaatiminen

Psykososiaalinen
kuormittuminen

Fyysinen
väkivalta

Suunnittele

- Mikä teema kotikäynnillä?
- Mitä edellisellä tapaamisella?
- Mitä tulee huomioida kotikäynnillä/kohtaamispaikassa? Lemmikkieläimet, kaverit, yms.
- Missä kohtaat? Muistele asunnon erityiset kohdat?
- Varustus, ensiaputarvikkeet, suojakäsineet, käsidesi, yms.
- Lataa työpuhelin (ja turvapuuhelin)
- Tarvitsetko työparia
- Yhteisä tietää missä liikut, sähköinen kalenteri ajan tasalle

Liikkuminen

- Auton käsittely; merkkivalot, öljy, pissapoika, jne.
- Liukkaus, ajaminen liukkaalla
- Pimeys
- Pysäköinti, huomioi ympäristön valaistus
- Auton varusteet, esim. heijastinliivit, alkusammutin, ea-tarvikkeet
- Ajon aikana työskentely? Handsfree, puhelimen lataus ajon aikana

Kohteessa

- Koti, julkinen paikka, ostoskeskus, virasto, muu?
- Pysähdy, kuuntele, keskity
- Yksin työskentely vai työnjako työparin kanssa, kolmiosäntö
- 10-sääntö
- +1
- Huomio poistuminen, ovea ei saa laittaa takalukkoon, missä istut, jne.

Poikkeamatilanne

- Arvio tilannetta koko ajan poistumisen kannalta, pidä turvaväli uhkaan; keskustelu, Ku-ki-pa-so, Puhe-Judo
- Miten poistut asunnosta?
- 112? Turvapuuhelin?

Poikkeaman jälkeen

- Prosessi? Ohjeet?
- Esihenkilö
- Poikkeamailmoitus, raportti
- Keskustelu
- Työterveyshuolto
- Vertaispurku
- Defusing
- Debriefing

Arviointi ja toiminnan kehittäminen

- Analysoidaan poikkeamatilanteita
- Jatkuva kehittäminen, tilanteista oppiminen
- Toimintaohjeiden päivittäminen

Oma varustus

Työvaatteet (vaatteet, kengät, laukut)

- Väljä työtehtävään sopiva työvaate, mahdollistaa juoksemisen, jopa kiipeämisen, huom. Työvaatteesta ei saa jäädä ”kiinni”
- Vaatetus ei provosoi eikä ota kantaa (tekstit, yleisilme)
- Turvavaatteet/paloturvallisuus, näkyvyys kriisitilanteissa/tunnistaminen, neonväri (esim. keltainen liivi).
- Säähän sopiva varustus. Heijastin liivit.
- Vältetään kaulassa huiveja tai isoja koruja, joista voi saada kuristusotteen
- Pitkät hiukset sidottu vai auki?
- Avaimet tai etätunniste ei pidetä kaulalla asiakkaiden näkyvissä.
- Työkengillä voi juosta, ne on tukevat, mielellään umpikantaiset, jotta jalkineet pysyvät jalassa (turvakengät)
- Ei ohutpohjaisia kenkiä, jos on tiedossa, että asunnossa on mahdollisesti teräviä esineitä piilossa (neulat, veitset)
- Työasun taskussa ei saa säilyttää mitään, millä asiakas voi vahingoittaa työntekijää (esim. sakset, työkalut)
- Ei ole liikaa tai turhia kantamuksia
- Henkilökortti/nimikyltti näkyvillä ([tunnistaa henkilökunnaksi!](#))
- Ergonominen työreppu. Suunnittele repun sisältö työtehtäviin soveltuvaksi: ensiaputarvikkeet, kasvomaski/suusuojain, suojakäsineet, taskulamppu, jne.

Varautuminen

”Kodit ovat vaarallisimpia paikkoja.”

- Rutiinit ovat tärkeitä. Toiminta tapahtuu kiireessä ”selkäytimestä”. Rutiinit voivat olla myös heikkous, mikäli rutiinit eivät ole harkittuja.
- Ennakoi ja suunnittele
- Miten rauhallisuus sitten säilytetään?
 - Fyysinen- ja mielikuvaharjoittelu
 - Kouluttautuminen
 - Varautuminen ennakolta – ennakointi, realistinen riskiarvio, suunnitelmat
 - Toimintatapaohjeistus, yhteisesti sovitut käytännöt
 - Asianmukainen perehdyttäminen, turvallisuus katselmukset
 - Asiakkaiden kanssa yhdessä harjoittelu: ensiapu, alkusammutus, poistuminen
- Asiakkaan ”**koti**kenttäetu”.
- Kotirauha (laki)
- **Älä loukkaa asiakkaan kotia.**
- Pitkäaikainen asiakkuus: Voisiko sopia yhdessä pelisäännöt (asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet) työntekijän kotikäyntien ajaksi ja kirjata ne sekä mitä tapahtuu, jos asiat ei mene sovitusti.
 - Huomioida ettei asiakkaalle tule heti kokemus että oletus väkivallasta. Käyttää sanoja tämä on meillä kaikille tapana...
- Onko mahdollista tehdä ensimmäinen kotikäynti työparin kanssa? (Riskiarvio?)

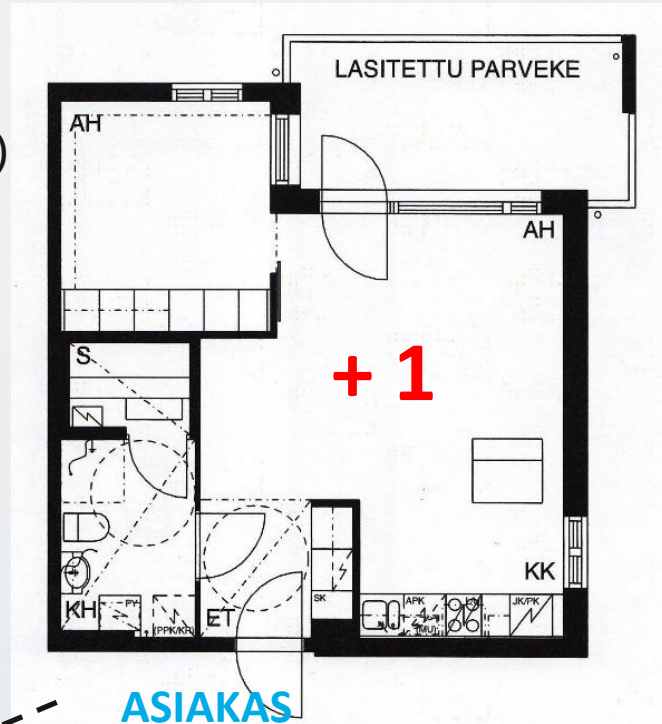
Työskentely kotikäynnillä

Tilannearvio, "lue ensin tilanne – hallitse tilanne".

- Tilanteet ovat usein sellaisia, joissa työskentelytavan sopimiseen ei ole aikaa tai mahdollisuutta tilanteen jo ollessa käynnissä.
- Pidä sähköinen kalenteri ajan tasalla.
- Kerro työkaverille, että missä olet milloinkin. Työyhteisö tietää missä liikut
- Suunnittele (ennakointi) kotikäynti ja työnjako työparin kanssa.
- Turvasana, ajoneuvon keula lähtösuuntaan, valaistulle pysäköintialueelle, liiku valaistuja reittejä
- Huolehdi, että puhelimen akussa on aina virtaa. Puhelin on saatavilla, ei repussa tai käsilaukussa.
- Jos olet yksin, epäilet? → Pidä puhelinlinja auki esim. työkaveriin, joka kuulee kotikäynnin.
- Turvasoitto tietyn ajan kuluessa, esim. 15 min tai 20 min välein.
- Jos riski tai uhka, ilmoita työkaverille kotikäynnin alkamisesta ja päättymisestä sekä sovi toimintaohje.
- Älä mene huoneistoon yksin, jossa on päihtyneitä / tuntemattomia henkilöitä.
- Mieti miten menet asuntoon? Pysähdy 10 sekuntia. Kuuntele. Älä ole suoraan oven edessä.
- Huomioi lemmikkieläimet
- Voit pyytää asiakasta poistamaan vieraat tai sopia uudesta tapaamisesta tai pyytää asiakasta hetkeksi asunnon ulkopuolelle keskustelemaan.
- Tapaa asiakas kahdestaan, ilman ulkopuolisia.
- Vartijapalvelu (turvanappi), yhdessä sovittu toimintaohje
- 112-sovellus
- Älä anna asiakkaan laittaa takalukkoon ulko-ovea. Varmista asunnosta/tilasta poispääsy. Työpari/varmistaja varmistaa poispääsyn, kulkee viimeisenä.
- Katso mihin istut.
 - Pehmeä sohva voi kätkeä terävän yllätyksen, esim. huumeneula.
 - Kovalta tuolilta on helpompaa poistua, tiedät myös mihin istut.
- Oikea oppinen neuulojen käsittely.

Työskentely

- **Osaa työparityöskentely (roolit)**
 - Miten työparisi kokee sinut?
- **Kolmiosäntö**
- **"+1 sääntö"**

VARMISTAJA

PUHUTTAJA /
AKTIIVINEN

- Viestinnän eri osien merkitys
 - Kehon kieli 55 %
 - Äänen ominaisuudet 37 %
 - Sanat 8 %
- Moni ihminen ei suutu siitä, mitä sanotaan, vaan pikemminkin siitä, miten jokin asia sanotaan. Älä sano mitä mietit !!
- Aloita esittäytymällä. Luot itsestäsi inhimillisen kuvan ja kysymyksellä ojennat avaimet rauhoittumiseen kiihtyneelle ihmiselle.
- Nyrkkisääntö: "Niin kauan kun ihminen puhuu, hän ei hyökkää."
- 10-sääntö: 10 ensimmäistä sekuntia, sanaa, ilmettä, elettä, ei ennakkoasennetta
- Kuuntele mikä on ongelma, anna aikaa (5-10 min)
 - *Miksi tehdä 10 min kuuntelusta 20 min väittely?*
 - *Kuullaan asiakkaan tunnetila, ei neutralisoida*
- Puherytmi, omien käsien asento ("pastori") ja katsekontakti
- Asiakas ei saa "menettää kasvojaan"
- Menetelmiä: Puhe-Judo, Ku-Ki-Pa-so (harjoittele käytännössä)
- Asiakas kiihtyy tai alkaa käyttäytyä epäasiallisesti, tilanteesta poistutaan mahdollisimman nopeasti.
- Rauhoittelua voi tilanteen mukaan yrittää, mutta omaa turvallisuutta ei koskaan saa vaarantaa.
- Jos asiakas käskää poistumaan, näin myös tehdään.

Toimi näin kriisitilanteen jälkeen

- Organisaation toimintaprosessi / -ohjeet?
- Kerro esihenkilölle poikkeustilanteesta.
- Dokumentoi tarkasti tapahtunut; raportti, poikkeamailmoitus, jne.
- Keskustelu, työterveyshuolto, vertaispurku, defusing, debriefing
- Tee tarvittaessa asiasta ilmoitus poliisille / keskustele esihenkilön kanssa.
- Keskustele ja kerro tunteista esihenkilölle. Puhu asiasta mahdollisimman paljon. Se auttaa hallitsemaan tapahtunutta ja sen aiheuttamia ahdistavia muistoja.
- Arkiset askareet ja normaali elämänrytmi, ruokailuista huolehtiminen sekä liikunta ovat tärkeitä.
- Vältä alkoholia ja muita päihteitä.
- Tunteita voit ilmaista myös muilla keinoin kuten piirtämällä, kirjoittamalla tai musiikin ja liikunnan avulla.
- Väkivalta- tai uhkatilanteen kohdannutta ei koskaan saa jättää yksin.
- Jokainen kokee tilanteet yksilöllisesti
- **Avun pyytäminen ei ole heikkoutta.**
- Muista vaitiolovelvollisuus!
- Väkivaltatilanteeseen joutunut tarvitsee tukea ja henkistä jälkihoitoa.

Yhteenveto

- Muista, että hyvä turvallisuus on sekä kaikkien etu.
 - Ennakointi
- Tunne väkivaltariskit ja opettele suojautumaan niiltä.
 - Asenne, itsetuntemus, puhetyyli, oma kehonkieli, varustus, ei provosoida
- Noudata yhteisiä sääntöjä, ilmoita kaikista väkivaltatilanteista sekä tiedota vastuuhenkilölle, jos jokin turvalaite on rikki tai on uhka.
 - Toimintatapaohjeet, suunnittelu, varautuminen
- Opettele toimimaan eri tilanteissa, esimerkiksi tekemään hälytys 112.
 - Mielikuvaharjoitukset, koulutus, käytännön harjoittelu
 - ”+1 sääntö”, kolmiosäntö
 - Työparityöskentelyn roolit
 - Ku – ki – pa – so
- Kun olet varautunut toimimaan, tunnet itsesi rennoksi ja se näkyy.